

14. Handlingsplan og tiltak

Etter gjennomgang av mål og tiltak fra planen fra 2011-20, har de respektive avdelinger og ansvarshavende gjort vurdering av den planens aktualitet og realisering, og ut fra dette utarbeidet som delmål og tiltak for kommende periode:

14.1 : Kommunal bygningsmasse

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Bygg/Eiendom skal utarbeide en egen strategiplan som isolert går på arbeidet med energisparing, energikonvertering og reduksjon av klimautslipp	2020	Avdelingsleder
2. Utrede og eventuelt installere effektstyring i større bygg	2020 hvis bevilgning	Avdelingsleder
3. Opprette EPC-avtale (Energy Performance Contracting) dersom Enova beregner dette som lønnsomt.	Avvente tilbakemelding fra ENOVA	Avdelingsleder
4. Fase ut kjelanlegg på Hovli og Fryal/ S.Land ungdomsskole konverteres til biodiesel.	2020	Avdelingsleder
5. Vurdere solcelle-takstein på Hovli eldresenter når taket må skiftes	2022	Avdelingsleder
6. Benytte «Veileder for utslippsfrie byggeplasser» (DNV GL) ved nybygging	Fortløpende	Avdelingsleder
7. Energimerking av alle bygg over 1000 m ²	2020 hvis bevilgning	Avdelingsleder

14.2: Teknisk drift

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Innføre bruk av beregningsverktøy for kartlegging av klimautslipp, energibruk og besparelser/gevinst	Oppstart 2019	Avdelingsleder
2. Fortsette arbeidet med tilkoplinger til offentlig nett	Fortløpende	Avdelingsleder
3. Fortsette arbeidet med oppgradering av stikkrenner (Teknisk drift har fått tilskudd i 2018 til kartlegging av stikkrenner i utvalgte områder).	Fortløpende	Avdelingsleder
4. Fortsette arbeidet med opprydding av spredt avløp	Fortløpende	Avdelingsleder
5. Gjennomgang av alle kommunale gatelyspunkter for å vurdere reelt behov.	Tas opp til politisk behandling i 2019	Avdelingsleder
6. Vurdere effektivisering av det kommunale	Kostnadsvurdering	Avdelingsleder

gatelysnettet event. Ved EPC-kontrakter.	etter politisk prinsippavgjørelse om hvilke gatelys som skal overføres til private i 2019	
7. Vurdere ordningen med levering av restavfall – se om dette og bl.a. brennbare stoffer fra møbler og rent trevirke levert fra næringsdrivende kan nyttes som biomasse i forbrenningsanlegg og om mulig leveres gratis	Tas videre til politisk behandling i 2019	Avdelingsleder
8. Utarbeide en konkret vurdering om bruk av kloakkslam til produksjon av fosfor (samarbeid med næringsutvikler) ved kommende rehabiliteringer av renseanlegg.	Vurderes sammen med rehabilitering av kommunale renseanlegg 2023	Avdelingsleder

14.3: Landbruk

14.3.1 Skog

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Generelt tettere oppfølging av skogkultur og veiledning fra skogoppsynet til skogeier	Fortløpende	Skogbrukssjef
2. Arbeide for opprusting av skogsbilvegnettet – større vogntog og færre vogntog	Fortløpende	Skogbrukssjef
3. Lage en analyse over potensialet for økt CO ₂ opptak ved tiltakene/områdene nevnt under kapittel 4.5.1	2019	Skogbrukssjef
4. Ta opp aktuelle klimatiltak i Landbruksfaglig rådgivende utvalg	Årlig	Skogbrukssjef

14.3.2 Jordbruk

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Kommunen skal rullere den kommunale SMIL-strategien i henhold til RMP (Regionalt miljøprogram fastsatt av FMLA) høsten 18 – våren 19.	Ved rullering	Fagkonsulent landbruk
2. Kommunen skal jobbe for en smidigere leveringsordning for landbruksplast i regi av det kommunale IKS et.	2019	Fagkonsulent landbruk, fagnettverket for landbruk og Horisont IKS
3. Kommunen skal samarbeide med øvrige instanser for å øke kompetansen til den enkelte bruker om gjødselplanlegging, bruk av gjødsel, bruk av sprøytemidler, lagring av husdyrgjødsel, og rutiner for dokumentasjon av tiltak.	Fortløpende	Fagkonsulent landbruk, fagnettverk, landbruksrådgivningen

4. Prosjektet «Klimasmart Landbruk» har under arbeid å utvikle en klimakalkulator for landbruket. Kommunen skal sende ut generell informasjon om hvor den enkelte jordbruker kan finne forslag til praktiske tiltak og hjelpemidler som gjør drifta mer klima- og miljøvennlig.	2019	Fagkonsulent landbruk
5. Ta opp aktuelle klimatiltak i Landbruksfaglig rådgivende utvalg	Årlig	Fagkonsulent landbruk

14.4: Trafikkutslipp/Transport

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Vurdere krav til vegvesenet om gang- og sykkelveier ved nybygging av vei.	Fortløpende	Avdelingsleder Arealforvaltning
2. Arbeide for et bedre kollektivtilbud.	Fortløpende	Samfunnsplanlegger
3. Arbeide for økt bruk av el-sykkel	Fortløpende	Avdelingsledere
4. Lease el-bil for tjenestereiser fra rådhuset	2019	Kommunalsjef lokalsamfunn
5. Utvide ladeinfrastruktur til el-bil.	Fortløpende	Trafikksikkerhetsutvalget
6. Utredning av logistikk rundt bilkjøring i hjemmetjenesten/-sykepleien, for å øke muligheten for leasing av el-biler	2020	Kommunalsjef helse og omsorg
7. Ved kommunalt innkjøp av biler, eller leasing av biler, skal el-bil være foretrukket der det er mulig.	Fortløpende	Avdelingsledere
8. Oppfordre til samkjøring til/fra arbeid og ved tjenestereiser.	2019	Avdelingsledere/ Leder Arealforv.

14.5: Arealplanlegging

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Gjennom arealplanlegging i størst mulig grad vurdere løsninger for å unngå økt trafikkutslipp	Ved rullering av kommuneplanen og i arbeid med den enkelte reguleringsplan	Arealplanlegger
2. Ha med i planlegging av boligfelt infrastruktur for el- bil.	Fortløpende	Arealplanlegger
3. Boligfelt planlegges med tanke på bruk av solcelle (beliggelse, retning)	Fortløpende	Arealplanlegger

14.6: Energibruk

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
<p>1. Arbeide med <i>bevisstgjøring og informasjonstiltak (Bygninger/boliger)</i></p> <p>Det er antatt at bevisstgjøring om hvordan vi bruker energi, kan redusere energibruken 3-5 %, uten at det trengs å gjøre investeringer. Med en total energibruk på ca. 10 GWh i året, tilsvarer dette et potensiale på mellom 300.000 – 500.000 kWh i året, eller anslagsvis en besparelse på kr 300.000 – kr 500.000 pr år dersom en forutsetter en total pris på 1 kr/kWh.</p>	Fortløpende	Leder Bygg- og vedlikehold
<p>2. Arbeide for informasjonsmøter vedr. klimavennlig isolering av bygninger, ikke minst eldre bygningsmasse i Søndre Land.</p> <p>Rådgivningsordning med mulig finansiering av denne vurderes nærmere.</p>	Første fagmøte avholdt i 2018 2019-2020	Leder Arealforv. I samarbeid med Randsfjordmuseene (byggningsvern-rådgiver) og Fortidsminneforeningen
<p>3. Vurdere abonnement på nettbasert verktøy for boligeierne i kommunen for energisparende tiltak</p>	Betinges årlig avgift, event. fra 2020	Leder Arealforv.

14.7: Holdningsskapende arbeid

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
<p>1 Vektlegge holdningsskapende arbeid og tiltak som både oppnår mindre klimautslipp samtidig som det kan bedre folkehelsen i Søndre Land.</p>	Fortløpende	Folkehelsekomiteen
<p>2. Søndre Land kommune skal <i>heve befolkningens kunnskapsnivå</i> om miljø og klima, med et særlig fokus på å bygge kunnskap og engasjement blant barn og unge.</p>	Fortløpende	Skoleledelse
<p>3. Søndre Land kommune skal videreutvikle arbeidet med klima- og miljøopplæring i barnehage og skole.</p>	Fortløpende	Kommunalsjef oppvekst
<p>4. Arbeide for at minst én barnehage/skole skal være miljøfyrtårn-sertifisert.</p>	Første i 2019	Kommunalsjef oppvekst
<p>5. Arbeide opp mot kommunens næringsliv med tanke på bevisstgjøring om klima- og miljøtiltak.</p>	Fortløpende	Næringsrådgiver
<p>6. Være pådriver for miljøfyrtårnsertifisering i Søndre Land</p>	Fortløpende	Næringsrådgiver

14.8: Øvrige tiltak

Tiltak	Gjennomføring	Ansvar
1. Kommunen skal <i>utarbeide retningslinjer/rutiner</i> for sektorenes virksomhet som sikrer oppfølging av denne planen.	2019	Leder Arealforv.
2. Vedtatte tiltak og mål evalueres og rapporteres gjennom kommunens årsmelding.	Årlig fra 2020	Avdelingsledere
3. I forbindelse med utarbeidelse av Handlings- og økonomiplan med budsjett skal tiltak som reduserer klimagassutslipp og tiltak som gjør Søndre Land mer robust overfor klimaendringer være vurdert og om mulig prioritert.	Årlig	Avdelingsledere
4. Innføre mer bruk av web.møter.	Fortløpende	Avdelingsledere
5. Arbeide for mindre matsvinn, god kildesortering, bruk av økologisk dyrka matvarer og lokalproduserte matvarer (inkludert fisk fra Randsfjorden) så langt dette er praktisk mulig, i ulike deler av kommunal virksomhet.	Fortløpende	Avdelingsledere
6. Gjennomføre regelmessig ryddeaksjon av plast langs Randsfjorden; samarbeid mellom skole, grunneierforeninger, velforeninger og Våtmarksenteret.	Årlig	Leder Arealforv. i samarbeid med Dokkadelta våtmarkssenter
7. Vurdere aktuelle prosjekter som kan søkes om statlige KLIMASATS-midler, også interkommunale samarbeidsprosjekt.	Fortløpende, søknadsfrist	Leder Arealforv. i samarbeid med avdelingsledere, våtmarkssenteret m.fl.
8. Drive aktivt informasjonsarbeid til kommunens næringsliv om tilskuddsordninger for investeringer og etableringer av miljøvennlige løsninger (f.eks. Pilot-E, Enovas fond, Innovasjon Norges miljøteknologiordning, osv.)	Fortløpende	Næringsrådgiver
9. Arbeide for etablering av treforedlingsindustri i tråd med vedtatt bioøkonomistrategi i Gjøvikregionen	Fortløpende	Næringsrådgiver
10. Arbeide for at detaljhandel og serveringssteder ikke selger eller bruker plastkrus og plastbestikk. (forventet nasjonalt krav i tråd med EU-vedtak som kan gjøre dette tiltaket overflødig)	Sentrale krav fra 2020?	Næringsrådgiver

15. Oppfølging, styringssystem og ansvar

15.1 Oppfølging

Endelig kommunestyrevedtak legger rammen for hvilken oppfølging/ aktivitet som skal gjennomføres og også folkevalgte kan sette mål for sine oppgaver i den rollen de har.

Videre gjelder fortsatt som i EK plan 2011-2020:

«Administrasjon og de kommunale enheter som har hovedansvar for de respektive tiltak, spiller inn forslag til prioriteringer i de årlige revideringer av planens tiltaksdel og til prosesser i øvrig handlingsprogram og budsjett. Vurdering av kapasitet er hele tiden nødvendig for en realistisk mulighet til å lykkes med målsettinger om god miljøforvaltning». Se «Øvrige tiltak» kapittel 14.8 pkt 1-3.

15.2 Helhetlig styringssystem

Kommunenes styringsdokumenter - der bl.a. pengebruk og andre ressurser til oppgavene bestemmes, må i tillegg til å være tiltaksorientert - slik at tjenesteområdene tydelig ser sine oppgaver, også være resultatorientert slik at en ser måloppnåelsen. Samtidig må det være mulig for den enkelte ansatte å påvirke resultatet i sitt daglige virke.

De resultater en ønsker å oppnå gjennom tiltak i denne energi- og klimaplanen må derfor innarbeides i de ulike tjenesteområdenes og avdelingenes styringsdokumenter.

15.3 Ansvar

Kommunen skal – og må, ta ansvar for egen utvikling.

I kommunestyrets sluttbehandling ligger det premisser for oppfølging og iverksetting av denne planen. En del av tiltakene er forankret i kommuneorganisasjonen og er knyttet til økonomiske virkemidler. Ellers gjelder for gjennomføring av alle tiltak nødvendigheten av bevisst ressursforvaltning, politisk prioritering og holdningsmessig arbeid for en bred forankring - også i næringsliv, organisasjonsliv og innbyggerne generelt.

***